YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
24 päivänä lokakuuta 1996 *

Asiassa C-72/95,

jonka Nederlandse Raad van State (Alankomaat) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Aannemersbedrijf P. K. Kraaijeveld BV ym.

vastaan

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

ennakkoratkaisun tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista 27 päivänä kesäkuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/337/ETY (EYVL L 175, s. 40) tulkinnasta ja kansallisen tuomioistuimen velvollisuudesta turvata sellaisen direktiivin noudattaminen, jolla on välitön oikeusvaikutus mutta johon yksityinen ei ole vedonnut,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaoston puheenjohtajat G. F. Mancini, J. L. Murray ja L. Sevón (esittelevä tuomari), sekä tuomarit C. N. Kakouris, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch ja M. Wathelet,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

julkisasiamies: M. B. Elmer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Aannemersbedrijf P. K. Kraaijeveld BV ym., edustajinaan J. A. Kraaijeveld, J. Kraaijeveld Sr., J. Kraaijeveld Jr., W. Kraaijeveld ja P. K. Kraaijeveld,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellinen neuvonantaja A. Bos,

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön kansainvälisiä riita-asioita käsittelevän osaston päällikkö U. Leanza, avustajanaan valtionasiamies P. G. Ferri,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Assistant Treasury Solicitor J. E. Collins, avustajanaan D. Wyatt, QC,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies M. van der Woude,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Aannemersbedrijf P. K. Kraaijeveld BV:n ym., edustajinaan J. Kraaijeveld Jr. ja W. Kraaijeveld; Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellinen apulaisneuvonantaja J. S. van den Oosterkamp, avustajanaan asiantuntija J. Poot; Italian hallituksen, asiamiehenään P. G. Ferri; Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asianmiehenään J. E. Collins, avustaja-

naan D. Wyatt; ja komission, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies W. Wils, esittämät suulliset huomautukset 14.2.1996 pidetyssä käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.3.1996 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Nederlandse Raad van State on 8.3.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.3.1995, esittänyt EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista 27 päivänä kesäkuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/337/ETY (EYVL L 175, s. 40, jäljempänä direktiivi) tulkinnasta ja kansallisen tuomioistuimen velvollisuudesta turvata sellaisen direktiivin noudattaminen, jolla on välitön oikeusvaikutus mutta johon yksityinen ei ole vedonnut.

2 Kysymykset ovat tulleet esiin Aannemersbedrijf P. K. Kraaijeveld BV:n ym. (jäljempänä Kraaijeveld) nostaman kanteen yhteydessä, jossa vaaditaan kumottavaksi 18.3.1993 tehty päätös, jolla Alankomaissa olevan Zuid-Hollandin lääninhallitus on hyväksynyt toimenpidesuunnitelman nimeltä "Penkereiden vahvistamista koskevan toimenpidesuunnitelman osittainen muuttaminen", jonka Sliedrechtin kunnanhallitus oli hyväksynyt *Wet op de Ruimtelijke Ordening*in (jäljempänä aluesuunnittelua koskeva laki) täytäntöönpanotoimena.

Direktiivi

3 Direktiivissä säädetään, että ennen kuin luonnonympäristössä tehdään tiettyjä töitä tai toimenpiteitä, niiden ympäristövaikutukset on arvioitava.

4 Kuudennen, kahdeksannen, yhdeksännen ja yhdennentoista perustelukappaleen mukaan

"todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttavia julkisia ja yksityisiä hankkeita varten olisi myönnettävä lupa ainoastaan hankkeiden merkittävien ympäristövaikutusten ennakkoarvioinnin jälkeen; tämä arviointi on suoritettava hankkeen toteuttajan toimittamien asianmukaisten tietojen perusteella, joita tarvittaessa viranomaiset ja kansalaiset, joita hanke saattaa koskea, voivat täydentää,

tietynlaisilla hankkeilla on merkittäviä vaikutuksia ympäristöön, ja nämä hankkeet on pääsääntöisesti arvioitava järjestelmällisesti,

muunlaisilla hankkeilla ei välttämättä ole merkittäviä ympäristövaikutuksia kaikissa tapauksissa, ja nämä hankkeet on arvioitava silloin, kun jäsenvaltiot katsovat niiden laadun sitä edellyttävän,

hankkeen ympäristövaikutukset on arvioitava ottaen huomioon pyrkimykset suojella ihmisten terveyttä, parantaa elämisen laatua paremman ympäristön avulla, varmistaa lajien monimuotoisuuden säilyminen ja ylläpitää luonnon uusiutumiskyky elämän perusvoimavarana".

5 Direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tämä direktiivi koskee sellaisten julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia."

6 Direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että tässä direktiivissä hankkeella tarkoitetaan

" — rakennustyön tai muun laitoksen tai suunnitelman toteuttamista,

— muuta luonnonympäristöön ja maisemaan kajoamista mukaan lukien maaperän luonnonvarojen hyödyntäminen".

7 Direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa täsmennetään, mitkä hankkeet on arvioitava.

"Jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ennen luvan myöntämistä arvioidaan niiden hankkeiden vaikutukset, joilla etenkin laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Tässä tarkoitetut hankkeet määritellään 4 artiklassa."

8 Direktiivin 3 artiklan mukaan

"Ympäristövaikutusten arvioinnilla tunnistetaan, kuvataan ja arvioidaan tarkoituksenmukaisella tavalla, kussakin yksittäistapauksessa ja 4—11 artiklan mukaisesti hankkeen suorat ja välilliset vaikutukset seuraaviin tekijöihin:

— ihmisiin, eläimiin ja kasveihin;

— maaperään, veteen, ilmaan, ilmastoon ja maisemaan;

— ensimmäisessä ja toisessa luetelmakohdassa mainittujen tekijöiden vuorovaikutukseen;

— aineelliseen omaisuuteen ja kulttuuriperintöön."

9 Direktiivin 4 artiklassa erotetaan toisistaan kahdentyyppiset hankkeet. Artiklan 1 kohdassa säädetään, että direktiivin liitteessä I mainitut hankkeet on pääsääntöisesti aina arvioitava. Muiden hankkeiden osalta 4 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Liitteessä II mainittuihin luokkiin kuuluvat hankkeet arvioidaan 5—10 artiklan mukaisesti, jos jäsenvaltiot toteavat niiden laadun sitä vaativan.

Tätä varten jäsenvaltiot voivat erityisesti määritellä, että tietyntyyppiset hankkeet on arvioitava tai niille on vahvistettava arviointiperusteet tai rajat, jotka ovat tarpeen päätettäessä, mitkä liitteessä II mainittuihin luokkiin kuuluvat hankkeet arvioidaan 5—10 artiklan mukaisesti."

10 Liitteessä II mainitaan useita hankkeita, joihin kuuluvat

"10. Yhdyskuntarakennetta kehittävät hankkeet

— —

e) Kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeet

— —

12. Liitteessä I mainittujen hankkeiden muutokset ja liitteen I mukaiset hankkeet, kun niiden tarkoituksena on yksinomaan tai pääasiassa uusien menetelmien tai tuotteiden kehittäminen ja testaaminen, ja joita ei käytetä vuotta kauemmin."

11 Direktiivissä ei ole erityissäännöksiä liitteessä II mainittujen hankkeiden muutoksista.

12 Lopuksi direktiivissä säädetään tiedottamisesta yleisölle ja sille annettavasta mahdollisuudesta ilmaista kantansa. Direktiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot vastaavat tiedottamisen ja kuulemisen tarkemmasta järjestämisestä, erityisesti siltä osin kuin määritellään yleisö, jota hanke koskee, ja yksilöidään tavat, joilla yleisölle tiedotetaan.

13 Direktiivin 12 artiklan 1 kohdan mukaan "jäsenvaltioiden on toteutettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kolmen vuoden kuluessa sen tiedoksi antamisesta".

Pääasian tosiseikkoihin sovellettavat Alankomaiden oikeussäännöt

14 Alankomaissa on 8.5.1958 annettu *Deltawet, houdende de afsluiting van de zeearmen tussen de Westerschelde en de Rotterdamse Waterweg en de versterking van de hoogwaterkering ter beveiliging van het land tegen stormvloeden* (laki Westerschelden ja Rotterdamse Waterwegin välisen merenlahden sulkemisesta ja nousuvesivallin vahvistamisesta myrskytulvien varalta, Stb. 246; jäljempänä Deltawet), jossa säädetään erityisesti sellaisten rakennelmien rakentamisesta, jotka vahvistavat turvaa tulvilta ja nousuvedeltä Rotterdamse Waterwegin ja siihen yhteydessä olevien vesiteiden varrella (1 pykälän 1 momentti ja II d kohta). Penkereiden vahvistamista hoitava yhteistyökomitea on Zuid-Hollandin läänin alaisena tehnyt tutkimuksia etenkin vuosina 1987 ja 1988 Deltawetin mukaisesti. Yhteistyökomitea ehdotti uutta penkereiden linjausta Sliedrechtin läntiseen osaan, keskustaan ja itäiseen osaan, Zuid-Hollandin lääninhallitus hyväksyi tämän, ja liikenneasioiden ja vesiteitä koskevien asioiden ministeriö teki siitä päätöksen 26.4.1990 Deltawetin 2 pykälän 4 momentin mukaisesti. Tämän jälkeen Sliedrechtin kunnanhallitus teki 23.11.1992 päätöksen tätä aluetta koskevasta toimenpidesuunnitelmasta aluesuunnittelua koskevan lain mukaisesti.

15 Direktiivi on pantu Alankomaissa täytäntöön tekemällä muutos 13.6.1979 annettuun *Wet algemene bepalingen milieuhygiëne*en (ympäristönsuojelua koskevat yleissäännökset sisältävä laki, jäljempänä vuoden 1979 laki), jonka 41 b pykälän 1 momentti kuului tosiseikkojen tapahtuma-aikana seuraavasti: "yleisluontoisella hallintopäätöksellä laaditaan luettelo sellaisista toimenpiteistä, joilla voi olla merkittäviä vahingollisia vaikutuksia ympäristölle. Lisäksi päätöksessä luetellaan tällaisten toimenpiteiden vuoksi tehtävät viranomaisten päätökset, joita valmisteltaessa on tehtävä ympäristövaikutusten arviointi." Vuoden 1979 laki on puolestaan pantu täytäntöön 20.5.1987 annetulla *Besluit milieu-effectrapportage*lla (ympäristövaikutusten arviointia koskeva asetus). Asetuksen 2 pykälässä ja sen liitteen C osan 12.1 kohdassa, sellaisina kuin ne olivat kyseisenä ajankohtana, määritellään penkereen rakentaminen toimenpiteeksi, joka kuuluu lain 41 b pykälän soveltamisalaan, jos penger on vähintään 5 kilometriä pitkä ja läpileikkaukseltaan vähintään 250 m^2.

Periaatepäätös tai Deltawetin 2 pykälän 3 ja 4 momentin nojalla tehty päätös ovat myös sellaisia päätöksiä, joita valmisteltaessa on tehtävä ympäristövaikutusten arviointi.

16 Vuoden 1979 lakia on muutettu, ja siitä on tullut vuonna 1994 *Wet milieubeheer* (ympäristönsuojelulaki). Uudessa, 4.7.1994 annetussa täytäntöönpanoasetuksessa ei enää pidetä kriteerinä rakennelman kokoa. Tätä asetusta ei kuitenkaan voida soveltaa pääasian oikeudenkäynnissä kysymyksessä oleviin tosiseikkoihin.

Asian käsittelyn vaiheet kansallisessa tuomioistuimessa ja ennakkoratkaisukysymykset

17 Kraaijeveld valitti Sliedrechtin kunnanhallituksen 23.11.1992 hyväksymästä toimenpidesuunnitelmasta — siltä osin kuin se koski Merweden pengertä — Zuid-Hollandin lääninhallitukseen, joka kuitenkin hyväksyi toimenpidesuunnitelman 18.5.1993 tekemällään päätöksellä. Kraaijeveld nosti tätä päätöstä koskevan kumoamiskanteen Nederlandse Raad van Statessa 20.7.1993.

18 Uuden suunnitelman mukaan Kraaijeveldin käyttämällä vesitiellä ei tulevaisuudessa enää ole yhteyttä liikennöitävälle vesiväylälle, mikä aiheuttaa Kraaijeveldin mukaan yritykselle vahinkoa, koska sen liiketoiminta koostuu vesiteihin liittyvistä toimenpiteistä ("natte waterbouw"), joten yhteyden menettäminen liikennöitävälle vesiväylälle olisi kohtalokasta yrityksen toiminnalle.

19 Nederlandse Raad van State totesi, että ympäristövaikutusten arviointia ei ollut tehty, koska kyseessä ei ollut toimenpide, jonka laajuus olisi ylittänyt kansallisessa lainsäädännössä asetetut rajat.

20 Nederlandse Raad van State päätti 8.3.1995 esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat neljä ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Onko direktiivin liitteen II käsitettä 'kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeet' tulkittava siten, että siihen sisältyvät myös tietyt vesiväylien pengertämiseen liittyvät toimenpiteet?

2) Kun otetaan erityisesti huomioon direktiivissä käytetyt käsitteet 'hankkeet' ja 'hankkeiden muutokset', muuttuuko ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus, kun kyseessä on

a) uuden penkereen rakentaminen,

b) olemassa olevan penkereen siirtäminen,

c) olemassa olevan penkereen vahvistaminen ja/tai leventäminen,

d) penkereen korvaaminen samalle paikalle rakennettavalla penkereellä, vaikkei se olisi rakenteeltaan vahvempi tai leveämpi kuin poistettu penger, tai

e) yhdistelmä yhdestä tai useammasta a—d kohdassa esitetystä tilanteesta?

3) Onko direktiivin 2 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että jos jäsenvaltio on direktiivin määräykset täytäntöönpanevassa lainsäädännössään direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti vahvistanut tietyn liitteessä II tarkoitetun hankkeen osalta tarkennukset, arviointiperusteet ja/tai rajat,

jotka kuitenkin ovat virheellisiä, kyseisen hankkeen ympäristövaikutukset on arvioitava 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos tällä hankkeella voi olla tässä 1 kohdassa tarkoitettuja 'laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi — — merkittäviä ympäristövaikutuksia'?

4) Jos kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko tällä arviointivelvollisuudella välitön oikeusvaikutus siten, että yksityinen voi vedota siihen kansallisessa tuomioistuimessa, ja siten, että kansallisen tuomioistuimen on sovellettava sitä, vaikka siihen ei olisikaan vedottu kyseisessä asiassa?"

Ensimmäinen kysymys

21 Tällä kysymyksellä Nederlandse Raad van State pyrkii selvittämään, onko direktiivin liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohdassa olevaa käsitettä "kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeet" tulkittava siten, että siihen kuuluvat myös liikennöitävien vesiväylien penkereitä koskevat tietyntyyppiset toimenpiteet.

22 Direktiivin englanninkielisessä versiossa oleva ilmaisu "canalization and flood relief works" huomioon ottaen kansallinen tuomioistuin katsoo, että liitteessä II tässä kohdassa tarkoitettu hanke koskee toimenpiteitä, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Näin ollen kansallinen tuomioistuin katsoo, että penkereeseen liittyvät tietyt toimenpiteet voivat kuulua käsitteen alaan.

23 Kraaijeveld katsoo, että jokipenkereisiin liittyvät hankkeet ovat toimenpiteitä, joilla pyritään muuttamaan jokitörmän ja sen ympärillä olevien alueiden veden alle

jäämisen tiheyttä, ja että niillä on siten merkittäviä ympäristövaikutuksia. Vesiväylien ylläpidon vuoksi tapahtuvan sääntelyn osalta penkereillä on Kraaijeveldin mukaan sama vaikutus kuin muilla vesiväylien kanavointiin ja tulvasuojeluun liittyvillä töillä.

24 Alankomaiden hallitus katsoo, että pengerrystöiden ja tulvasuojelu- sekä kanavointitöiden välillä on eroa. Jälkimmäisten toteuttamisen tavoitteena on vesiväylien ylläpito tai jokiliikenteen helpottaminen. Niillä muutetaan vesiväylän luonnetta, eli veden määrää ja laatua, ja niillä muutetaan rantoja ja törmiä, joten niillä on huomattava vaikutus vesieläimistöön ja -kasvistoon. Sitä vastoin penkereiden vahvistamistyöt tehdään rakentamalla penkka tai korottamalla sitä hiekan tai saven avulla. *Rivierenwet*issä (jokia koskeva laki) turvataan se, että tehtävät työt eivät vahingoita sitä sääntelyn tasoa, joka kyseisellä joella on jo saavutettu. Näin ollen tällaisilla töillä on tuskin vaikutusta joen kasvistoon ja eläimistöön.

25 Direktiivin englanninkieliseen versioon tehdystä viittauksesta Alankomaiden hallitus toteaa, että se pitää direktiivin hollanninkielistä versiota omalta osaltaan ainoana alkuperäisversiona. Se muistuttaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, jonka mukaan kielellisten erojen poistaminen tulkinnalla voi tietyissä tilanteissa johtaa siihen, että oikeusvarmuuden periaatetta loukataan, koska tiettyjä kieliversioita voidaan tulkita siten, että sanojen varsinaisesta ja tavanomaisesta merkityksestä poiketaan (asia 80/76, North Kerry Milk Products, tuomio 3.3.1977, Kok. 1977, s. 425, 11 kohta). Yksi tietty kieliversio ei Alankomaiden hallituksen mukaan siis voi olla ratkaiseva yhdenmukaisen tulkinnan turvaamiseksi. Eri kieliversiot ovat yhtä todistusvoimaisia (asia 283/81, Cilfit ym., tuomio 6.10.1982, Kok. 1982, s. 3415).

26 Lopuksi Alankomaiden hallitus muistuttaa direktiivin tavoitteesta eli samanarvoisten kilpailun edellytysten luomisesta eri jäsenvaltioissa. Direktiivissä mainituilla hankkeilla voidaan tarkoittaa ainoastaan hankkeita, joihin voidaan ryhtyä lähes kaikissa jäsenvaltioissa, eikä hankkeita, jotka toteutetaan pääasiassa yhdessä jäsenvaltiossa, kuten penkereiden rakentaminen. Alankomaiden hallitus toteaa siis

lopuksi, että penkereiden vahvistustyöt Alankomaiden vesiväylien varrella eivät kuulu kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeiden käsitteen alaan.

27 Komission mukaan joen kanavoimisella on väistämätön vaikutus joen virtausnopeuteen ja vedenkorkeuteen. Kanavoinnin seurauksena voi olla joen vesialtaan patoaminen tulvien estämiseksi ja väestön suojelemiseksi. Tämäntyyppinen penger on siis määriteltävä tulvasuojeluhankkeeksi. Lisäksi on otettava huomioon direktiivin tavoite, joka liittyy tiettyjen hankkeiden mahdollisiin ympäristövaikutuksiin riippumatta hankkeiden sosiaalisista tavoitteista. Jokipenkereiden rakentamisella on ympäristövaikutuksia, vaikka niitä rakennettaisiin vesiväylän liikennöitävyyden parantamiseksi tai tulva-alueella asuvan väestön suojelemiseksi. Jokipenkereisiin liittyvät hankkeet, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, kuuluvat siis komission mukaan "kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeiden" käsitteen alaan.

28 On muistettava, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön oikeuden säännöstä on tulkittava vertailemalla eri kieliversioita (ks. em. asiassa Cilfit ym. annetun tuomion 18 kohta). Jos kieliversiot eroavat toisistaan, niiden yhdenmukainen tulkinta edellyttää lisäksi, että kyseistä säännöstä tulkitaan sen säädöksen systematiikan ja tarkoituksen perusteella, jonka osa säännös on (asia C-449/93, Rockfon, tuomio 7.12.1995, Kok. 1995, s. I-4291, 28 kohta).

29 Nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa direktiivin liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohdan eri kieliversioiden tulkinta osoittaa, että kieliversiot voidaan jakaa kahteen ryhmään sen mukaan, ilmaistaanko niissä ajatus tulvista. Englanninkielisessä ("canalization and flood relief works") ja suomenkielisessä (kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeet) versiossa viitataan kanavointihankkeisiin ja tulvien estämiseen, kun taas saksan-, kreikan-, espanjan-, ranskan-, italian-, hollannin- ja portugalin-

kielisissä versioissa viitataan kanavointi- ja vedensääntelyhankkeisiin kreikankielisen version sisältäessä ranskankielisen termin "canalisation" sulkeissa kreikankielisen termin "διευθέτησης" vieressä. Tanskan- ja ruotsinkielisissä versioissa on yksi ainoa ilmaisu, jolla ilmaistaan veden sääntelyä ("anlæg til regulering af vandløb", "Anläggningar för reglering av vattenflöden").

30 Tämän eron vuoksi on syytä tutkia direktiivin systematiikkaa ja tarkoitusta. Direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan hankkeella tarkoitetaan "rakennustyön tai muun laitoksen tai suunnitelman toteuttamista" sekä "muuta luonnonympäristöön ja maisemaan kajoamista mukaan lukien maaperän luonnonvarojen hyödyntäminen". Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivissä tarkoitetaan hankkeita, "joilla etenkin laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia". Direktiivin 3 artiklassa säädetään, että ympäristövaikutusten arvioinnilla tunnistetaan, kuvataan ja arvioidaan erityisesti hankkeen suorat ja välilliset vaikutukset ihmisiin, eläimiin ja kasveihin, maaperään, veteen, ilmaan, ilmastoon, maisemaan, aineelliseen omaisuuteen ja kulttuuriperintöön.

31 Direktiivin sanamuodosta voidaan päätellä, että sen soveltamisala on laaja ja tarkoitus monimuotoinen. Jo pelkästään tällä perusteella direktiivin liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohtaa voidaan tulkita siten, että siihen kuuluvat veden sääntely ja tulvien estäminen ja näin ollen pengerrystyöt, vaikka tämä täsmennys ei ilmenekään kaikista kieliversioista.

32 Vaikka pengerrystyöt muodostuvatkin, kuten Alankomaiden hallitus esittää, penkan rakentamisesta tai korottamisesta veden virtauman hillitsemiseksi ja sen estämiseksi, että maata jää tulvan alle, on kuitenkin todettava, että myös sellaisilla sääntelytoimilla, jotka eivät koske virtaavaa vettä vaan vesialtaassa olevaa vettä, voi olla direktiivissä tarkoitettuja merkittäviä ympäristövaikutuksia, koska niillä voidaan vaikuttaa pysyvästi maaperän koostumukseen, eläimistöön ja kasvistoon tai myös maisemaan. Tämän perusteella on siis todettava, että tällaisten hankkeiden on katsottava kuuluvan direktiivin soveltamisalaan.

33 Näin ollen se Alankomaiden hallituksen väite on perusteeton, jonka mukaan pengerrystyöt eivät muuta vesiväylän virtaamista.

34 Myöskään se Alankomaiden hallituksen väite ei ole asiaankuuluva, jonka mukaan penkereet eivät kuulu yhteisön direktiivin soveltamisalaan sillä perusteella, että kyseessä ovat Alankomaille ominaiset hankkeet, koska kuten juuri on esitetty, arviointiperusteena on se, voiko hankkeella olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

35 Nämä perustelut huomioon ottaen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohdan käsitettä 'kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeet' on tulkittava siten, että siihen sisältyvät myös tietyt vesiväylien pengertämiseen liittyvät toimenpiteet.

Toinen kysymys

36 Tällä kysymyksellään Nederlandse Raad van State haluaa selvittää, muuttuuko ensimmäiseen kysymykseen annettava vastaus, kun otetaan huomioon myös direktiivissä käytetyt käsitteet "hankkeet" ja "hankkeiden muutokset" ja kun kyseessä on

a) uuden penkereen rakentaminen,

b) olemassa olevan penkereen siirtäminen,

c) olemassa olevan penkereen vahvistaminen ja/tai leventäminen,

d) penkereen korvaaminen samalle paikalle rakennettavalla penkereellä, vaikkei se olisi rakenteeltaan vahvempi tai leveämpi kuin poistettu penger,

e) yhdistelmä yhdestä tai useammasta edellisissä kohdissa esitetystä tilanteesta.

37 Direktiivin sanamuodon mukaan liitteessä I mainittujen hankkeiden muutoksia kohdellaan samoin kuin liitteessä II mainittuja hankkeita, joten näin ollen ne kuuluvat direktiivin 4 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan. Tältä osin asianosaisten huomautuksissa tulkitaan eri tavoin sitä, kuuluvatko hankkeiden muutokset direktiivin soveltamisalaan, kun liitteessä II mainittujen hankkeiden muutoksista ei ole mainintaa. Italian ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitusten mukaan liitteessä II mainittujen hankkeiden muutokset kuuluvat liitteessä mainittuihin hankkeisiin, kun taas Alankomaiden hallituksen ja komission mukaan muutokset eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan. Komissio tarkentaa kuitenkin, että tulkinta riippuu käsitteelle "hankkeiden muutokset" annettavasta merkityksestä ja että tietyissä tapauksissa muutokset voivat olla niin merkittäviä, että niiden on katsottava olevan uusi hanke.

38 Direktiivissä ei määritellä erityisesti käsitettä "hankkeiden muutokset", joten sitä on tulkittava direktiivin systematiikan ja tarkoituksen valossa.

39 Tämän tuomion 31 kohdassa on jo todettu, että direktiivin soveltamisala on laaja ja tarkoitus hyvin monimuotoinen. Olisi tämän tarkoituksen vastaista, että "hankkeiden muutosten" määrittely johtaisi siihen, että tiettyjen töiden tai hankkeiden osalta ei tarvitsisi täyttää velvollisuutta tehdä ympäristövaikutusten arviointi, vaikka niillä voi olla laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi merkittäviä ympäristövaikutuksia.

40 Lisäksi on todettava, että ainoastaan siitä seikasta, että direktiivissä ei mainita nimenomaisesti liitteen II alaan kuuluvien hankkeiden muutoksia, vaikka liitteessä I mainittujen hankkeiden muutokset mainitaan, ei voida tehdä sellaista johtopäätöstä, että muutokset eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan. Käsitteiden "hanke" ja "hankkeiden muutokset" erottaminen toisistaan liitteeseen I kuuluvien hankkeiden osalta tarkoittaa, että niihin sovelletaan eri säännöksiä direktiivin soveltamisalalla, kun taas vastaavanlainen erottelu liitteen II alaan kuuluvien hankkeiden osalta tarkoittaisi direktiivin soveltamisalaa yleensä.

41 Lisäksi asiassa C-431/92, komissio vastaan Saksa, 11.8.1995 antamassaan tuomiossa (Kok. 1995, s. I-2189, 35 kohta), joka koski Großkrotzenburgin voimalaitosta, yhteisöjen tuomioistuin totesi, että vaikka uuden, lämmöntuotoltaan 500 MW:n tuotantoon tarkoitetun voimalaitoksen rakennushankkeella on yhteyksiä olemassa olevaan rakennukseen, tämä ei poista hankkeelta sitä ominaisuutta, joka sillä on "lämpövoimalaitoksena, jonka lämmöntuotto on vähintään 300 MW", eikä näin ollen siirrä sitä liitteessä II olevassa 12 kohdassa mainittuun "liitteessä I mainittujen hankkeiden muutoksia" käsittävään ryhmään. Tässä tuomiossaan yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että sen selvittämiseksi, onko hankkeiden ympäristövaikutukset arvioitava, niitä on tutkittava riippumatta siitä, toteutetaanko hankkeet itsenäisinä, liittyvätkö ne jo olemassa olevaan rakennukseen tai onko niillä sen kanssa suoria toiminnallisia yhteyksiä.

42 Nämä perustelut huomioon ottaen toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohdassa olevaa käsitettä "kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeet" on tulkittava siten, että siihen kuuluu uuden penkereen rakentamisen lisäksi olemassa olevan penkereen muuttaminen siirtämällä, vahvistamalla tai leventämällä, penkereen korvaaminen samalle paikalle rakennettavalla penkereellä, vaikkei se olisi rakenteeltaan vahvempi tai leveämpi kuin poistettu penger, tai muuttaminen jollakin muulla tavalla, joka on yhdistelmä useammasta tällaisesta vaihtoehdosta.

Kolmas ja neljäs kysymys

43 Näillä kysymyksillään, joita on tutkittava yhdessä, kansallinen tuomioistuin haluaa selvittää ensin, onko direktiivin 2 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kun jäsenvaltio on pannut direktiivin täytäntöön kansallisella lainsäädännöllä, jossa se on vahvistanut 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti tietylle liitteessä II tarkoitetulle hankkeelle tarkennukset, arviointiperusteet tai rajat, jotka kuitenkin ovat virheellisiä, hankkeen ympäristövaikutukset on arvioitava 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos sillä voi olla sellaisia "laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi — — merkittäviä ympäristövaikutuksia", joita tässä artiklassa tarkoitetaan. Jos vastaus on myöntävä, kansallinen tuomioistuin kysyy lisäksi, onko hankkeen ympäristövaikutusten arviointia koskevalla velvollisuudella välitön oikeusvaikutus sillä tavoin, että yksityinen voi vedota siihen kansallisessa tuomioistuimessa ja että kansallisen tuomioistuimen on turvattava sen noudattaminen, vaikkei velvollisuuteen ole tuomioistuimessa vedottukaan.

44 Nederlandse Raad van State muistuttaa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-355/90, komissio vastaan Espanja, 2.8.1993 antamasta tuomiosta (Kok. 1993, s. I-4221) ja katsoo, että on todennäköistä, että direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltioille uskottua harkintavaltaa vahvistaa tarkennukset, arviointiperusteet tai rajat rajoittaa 2 artiklan 1 kohdassa oleva ilmaisu "joilla etenkin laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia".

45 Kraaijeveld ja komissio ovat esittäneet samankaltaisia perusteluja. Komissio täsmentää, että jäsenvaltioiden vahvistamat tarkennukset, arviointiperusteet tai rajat on tarkoitettu pääasiallisesti helpottamaan sen tutkimista, onko hankkeiden ympäristövaikutukset arvioitava, mutta niiden olemassaolo ei tarkoita sitä, että jäsenvaltiot voisivat yksittäistapauksissa jättää tutkimatta, täyttääkö hanke direktiivin 2 artiklan 1 kohdan kriteerit. Kraaijeveld ja komissio katsovat molemmat, että Alankomaiden kuningaskunta ei ole täyttänyt asianmukaisesti velvollisuuttaan panna direktiivi täytäntöön, koska penkereitä koskevassa kansallisessa lainsäädän-

nössä säädetyt vähimmäiskokoa koskevat kriteerit oli vahvistettu sellaisiksi, ettei mikään jokipenkereitä koskeva hanke täyttänyt niitä, ja että näin ollen mistään penkereiden vahvistamishankkeesta ei tarvinnut tehdä ympäristövaikutusten arviointia. Kraaijeveld on esittänyt näkökantansa tueksi erään alankomaalaisen tuomioistuimen tuomion.

46 Alankomaiden hallituksen mukaan jäsenvaltioiden harkintavaltaa ei rajata tarkasti direktiivillä. Lisäksi kun tässä asiassa on valittu kriteereiksi penkereen pituus ja läpileikkaus, on otettu huomioon töiden vaikutus ympäristöön. Se, että käytännössä alankomaalaisella täytäntöönpanolainsäädännöllä useita hankkeita jätettiin arviointivelvollisuuden ulkopuolelle, on sitä paitsi Alankomaiden hallituksen mukaan vailla merkitystä, koska näillä hankkeilla ei ollut haitallisia vaikutuksia. Alankomaiden hallitus katsoo näin ollen, ettei se ole ylittänyt harkintavaltaansa näitä kriteerejä määrittäessään.

47 Sen osalta, onko hankkeen ympäristövaikutusten arviointia koskevalla velvollisuudella välitön oikeusvaikutus, kansallinen tuomioistuin katsoo, että velvollisuuden voidaan katsoa perustuvan direktiivin ehdottomaan ja täsmälliseen säännökseen. Kraaijeveld ja komissio ovat esittäneet tämän suuntaisia huomautuksia, ja komissio lisää muun muassa, että koska säännökset ovat menettelysäännösten luonteisia, niillä ei jätetä liikkumavaraa saavutettavaan tulokseen nähden. Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset katsovat sitä vastoin, että vaikka direktiivin 2 artiklan 1 kohtaa luetaan yhdessä 4 artiklan 2 kohdan kanssa, se ei ole riittävän täsmällinen eikä ehdoton, jotta sillä voisi olla välitön oikeusvaikutus, kun otetaan huomioon jäsenvaltioille annettu harkintavalta asettaa rajoja ja arviointiperusteita sekä määrätä siitä, millaista menettelyä käytetään yleisön kuulemisessa.

48 Tältä osin on muistettava, että direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa viitataan 4 artiklaan niiden hankkeiden määrittämisen osalta, joiden ympäristövaikutukset on arvioitava. Direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa annetaan jäsenvaltioille tiettyä harkintavaltaa, kun siinä täsmennetään, että liitteessä II mainitut hankeryhmät on arvioitava, "jos jäsenvaltiot toteavat niiden laadun sitä vaativan", ja että tätä varten jäsenvaltiot

voivat erityisesti määritellä, että tietyntyyppiset hankkeet on arvioitava tai niille on vahvistettava arviointiperusteet tai rajat, jotka ovat tarpeen päätettäessä, mitkä hankkeet arvioidaan.

49 Komission esittämä tulkinta, jonka mukaan tarkennusten, arviointiperusteiden tai rajojen olemassaolo ei tarkoita sitä, että jäsenvaltiot voisivat jokaisessa tapauksessa jättää tutkimatta, täyttääkö hanke direktiivin 2 artiklan 1 kohdan kriteerit, johtaisi siihen, ettei 4 artiklan 2 kohdalla olisi mitään merkitystä. Jäsenvaltiolla ei olisi nimittäin intressiä vahvistaa tarkennuksia, arviointiperusteita tai rajoja, jos niistä riippumatta jokainen hanke olisi kuitenkin tutkittava 2 artiklan 1 kohdassa asetettujen kriteerien mukaisesti.

50 Vaikka 4 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa annetaankin jäsenvaltioille harkintavaltaa täsmentää tietyt hankeryhmät, joiden ympäristövaikutukset on arvioitava, tai vahvistaa arviointiperusteita ja/tai rajoja, 2 artiklan 1 kohdassa rajoitetaan kuitenkin tätä valtaa, kun siinä asetetaan velvollisuus tehdä ympäristövaikutusten arviointi sellaisista hankkeista, joilla etenkin laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia.

51 Tutkiessaan jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka mukaan tietyt kokonaiset liitteessä II mainitut hankeryhmät oli vapautettu velvollisuudesta tehdä ympäristövaikutusten arviointi, yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-133/94, komissio vastaan Belgia, 2.5.1996 antamassaan tuomiossa (42 kohta, Kok. 1996, s. I-2323), että 4 artiklan 2 kohdassa mainittujen perusteiden ja/tai rajojen tavoitteena on se, että helpotetaan tietyille hankkeille luonteenomaisten, konkreettisten ominaisuuksien arviointia, jotta voitaisiin määritellä, kuuluuko hanke arviointivelvollisuuden piiriin, eikä se, että sellaiset tietyt jäsenvaltion alueella mahdollisesti toteutettavien hankkeiden ryhmät, jotka on lueteltu liitteessä II, kokonaisuudessaan etukäteen välttyisivät tältä velvollisuudelta.

52 Nyt kysymyksessä olevan asian kaltaisessa tapauksessa on myönnettävä, että jäsenvaltiolla oli oikeus vahvistaa penkereiden kokoa koskevia kriteerejä voidakseen

määritellä ne pengerryshankkeet, joiden ympäristövaikutukset on arvioitava. Kysymystä siitä, onko jäsenvaltio ylittänyt harkintavaltansa vahvistaessaan tällaiset kriteerit, ei voida ratkaista yhdelle ainoalle hankkeelle luonteenomaisten piirteiden perusteella. Ratkaisu riippuu mahdollisten tällaisten hankkeiden ominaisuuksien kokonaisarvioinnista jäsenvaltiossa.

53 Näin ollen jäsenvaltio, joka vahvistaa arviointiperusteet ja/tai rajat sellaisiksi, että käytännössä kaikki penkereitä koskevat hankkeet jäävät ennalta ympäristövaikutusten arvioinnin ulkopuolelle, ylittää direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan mukaan sille kuuluvan harkintavallan rajat, paitsi jos kokonaisarvioinnin perusteella voitiin katsoa, että millään näistä hankkeista ei todennäköisesti ole merkittäviä ympäristövaikutuksia.

54 Erityisesti neljännen kysymyksen osalta ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Kraaijeveld ei ole kanteessaan tuonut esiin kysymystä siitä, onko menettely ollut virheellinen sen vuoksi, että ympäristövaikutusten arviointia ei ole tehty. Jotta neljänteen kysymykseen voitaisiin vastata, on siis syytä tutkia, onko kansallisella tuomioistuimella, jossa on nostettu kanne toimenpidesuunnitelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä, velvollisuus tutkia viran puolesta, olisiko direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan soveltamiseksi pitänyt tehdä ympäristövaikutusten arviointi.

55 Aluksi on muistettava, että jäsenvaltiolle on EY:n perustamissopimuksen 189 artiklan kolmannessa kohdassa ja direktiivissä itsessään asetettu pakottava velvollisuus ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin tietyssä direktiivissä säädetyn tavoitteen saavuttamiseksi (asia 51/76, Verbond van Nederlandse Ondernemingen, tuomio 1.2.1977, Kok. 1977, s. 113, 22 kohta, ja asia 152/84, Marshall, tuomio 26.2.1986,

Kok. 1986, s. 723, 48 kohta). Tämä velvollisuus ryhtyä kaikkiin yleis- tai erityistoimenpiteisiin kuuluu kaikille jäsenvaltioiden viranomaisille, tuomioistuimet toimivaltansa rajoissa mukaan lukien (ks. tältä osin asia C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4135, 8 kohta).

56 Yksityisen oikeudesta vedota direktiiviin ja kansallisen tuomioistuimen velvollisuudesta ottaa direktiivi huomioon yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, että olisi 189 artiklassa direktiiville tunnustetun sitovan vaikutuksen vastaista, että niillä, joita asia koskee, ei periaatteessa olisi mahdollisuutta vedota direktiivissä säädettyyn velvollisuuteen. Erityisesti niissä tapauksissa, joissa yhteisön toimielimet ovat direktiivillä velvoittaneet jäsenvaltioita toimimaan tietyllä tavalla, tällaisen säädöksen tehokas vaikutus (effet utile) heikentyisi, jos yksityisiä estettäisiin vetoamasta siihen tuomioistuimessa ja jos kansallisia tuomioistuimia estettäisiin ottamasta sitä huomioon yhteisön oikeuden osana voidakseen todeta, onko kansallinen lainsäätäjä pysynyt direktiivissä säädetyn harkintavaltansa rajoissa ottaen huomioon sille varattu oikeus päättää direktiivin täytäntöönpanon muodosta ja keinoista (em. asia Verbond van Nederlandse Ondernemingen, tuomion 22—24 kohta).

57 Seuraavaksi on todettava, että jos kansallisen oikeuden mukaan tuomioistuinten on viran puolesta tutkittava sellaiseen pakottavaan kansalliseen oikeussääntöön perustuvat oikeudelliset perusteet, joihin asianosaiset eivät ole vedonneet, tällainen velvollisuus koskee myös pakottaviin yhteisön oikeuden sääntöihin nojautuvia oikeudellisia perusteita (ks. erityisesti asia C-430/93, Van Schijndel ja Van Veen, tuomio 14.12.1995, Kok. 1995, s. I-4705, 13 kohta).

58 Näin on myös siinä tapauksessa, että kansallisessa oikeudessa annetaan tuomioistuimelle mahdollisuus viran puolesta soveltaa pakottavaa oikeussääntöä. Itse asiassa perustamissopimuksen 5 artiklassa vahvistetun yhteistyöperiaatteen mukaan kansallisten tuomioistuinten asiana on turvata yhteisön oikeuden säännösten ja

määräysten välittömään oikeusvaikutukseen perustuva yksityisten oikeussuoja (ks. erityisesti asia C-213/89, Factortame ym., tuomio 19.6.1990, Kok. 1990, s. I-2433, 19 kohta, ja em. asia Van Schijndel ja Van Veen, tuomion 14 kohta).

59 Vaikka tässä asiassa jäsenvaltioilla on direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan nojalla harkintavaltaa, se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö tuomioistuin voisi käyttää valvontavaltaansa todetakseen, ovatko kansalliset viranomaiset ylittäneet harkintavaltansa rajat (ks. erityisesti em. asia Verbond van Nederlandse Ondernemingen, tuomion 27—29 kohta).

60 Näin ollen jos kansallisen oikeuden mukaan tuomioistuimella on velvollisuus tai mahdollisuus tutkia viran puolesta sellaiseen pakottavaan kansalliseen oikeussääntöön perustuvat oikeudelliset perusteet, joihin asianosaiset eivät ole vedonneet, sen on tutkittava toimivaltansa rajoissa viran puolesta, ovatko jäsenvaltion lakiasäätävät tai hallinnolliset viranomaiset pysyneet niille direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan mukaan kuuluvan harkintavallan rajoissa, ja kansallisen tuomioistuimen on otettava tämä huomioon käsitellessään kumoamiskannetta.

61 Jos tämän harkintavallan rajat on ylitetty eikä kansallisia oikeussääntöjä siksi voida soveltaa, jäsenvaltion viranomaisten on toimivaltansa rajoissa ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin yleis- tai erityistoimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että tutkitaan, voiko hankkeilla olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, ja jos näin on, että hankkeiden ympäristövaikutukset arvioidaan.

62 Näillä perusteilla kolmanteen ja neljänteen kysymykseen on vastattava seuraavasti:

— Direktiivin 4 artiklan 2 kohtaa ja liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohtaa on tulkittava siten, että jos jäsenvaltio sen määrittämiseksi, onko hankkeesta

tehtävä ympäristövaikutusten arviointi, vahvistaa kriteerit ja/tai rajat sellaisiksi, että käytännössä kaikki penkereitä koskevat hankkeet jäävät ennalta ympäristövaikutusten arvioinnin ulkopuolelle, jäsenvaltio ylittää direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan mukaan sille kuuluvan harkintavallan rajat, paitsi jos kokonaisarvioinnin perusteella voitiin katsoa, että millään näistä hankkeista ei todennäköisesti ole merkittäviä ympäristövaikutuksia.

— Jos kansallisen oikeuden mukaan tuomioistuimella on velvollisuus tai mahdollisuus tutkia viran puolesta sellaiseen pakottavaan kansalliseen oikeussääntöön perustuvat oikeudelliset perusteet, joihin asianosaiset eivät ole vedonneet, sen on tutkittava toimivaltansa rajoissa viran puolesta, ovatko jäsenvaltion lakiasäätävät tai hallinnolliset viranomaiset pysyneet niille direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan mukaan kuuluvan harkintavallan rajoissa, ja kansallisen tuomioistuimen on otettava tämä huomioon käsitellessään kumoamiskannetta.

— Jos tämän harkintavallan rajat on ylitetty eikä kansallisia oikeussääntöjä siksi voida soveltaa, jäsenvaltion viranomaisten on toimivaltansa rajoissa ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin yleis- tai erityistoimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että tutkitaan, voiko hankkeilla olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, ja jos näin on, että hankkeiden ympäristövaikutukset arvioidaan.

Oikeudenkäyntikulut

63 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden, Italian ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Nederlandse Raad van Staten 8.3.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista 27 päivänä kesäkuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/337/ETY liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohdan käsitettä 'kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeet' on tulkittava siten, että siihen sisältyvät myös tietyt vesiväylien pengertämiseen liittyvät toimenpiteet.

2) Direktiivin 85/337 liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohdassa olevaa käsitettä "kanavointi- ja tulvasuojeluhankkeet" on tulkittava siten, että siihen kuuluu uuden penkereen rakentamisen lisäksi olemassa olevan penkereen muuttaminen siirtämällä, vahvistamalla tai leventämällä, penkereen korvaaminen samalle paikalle rakennettavalla penkereellä, vaikkei se olisi rakenteeltaan vahvempi tai leveämpi kuin poistettu penger, tai muuttaminen jollakin muulla tavalla, joka on yhdistelmä useammasta tällaisesta vaihtoehdosta.

3) a) Direktiivin 85/337 4 artiklan 2 kohtaa ja liitteessä II olevan 10 kohdan e alakohtaa on tulkittava siten, että jos jäsenvaltio sen määrittämiseksi, onko hankkeesta tehtävä ympäristövaikutusten arviointi, vahvistaa kriteerit ja/tai rajat sellaisiksi, että käytännössä kaikki penkereitä koskevat hankkeet jäävät ennalta ympäristövaikutusten arvioinnin ulkopuolelle, jäsenvaltio ylittää direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan mukaan sille kuuluvan harkintavallan rajat, paitsi jos kokonaisarvioin-

nin perusteella voitiin katsoa, että millään näistä hankkeista ei todennäköisesti ole merkittäviä ympäristövaikutuksia.

b) Jos kansallisen oikeuden mukaan tuomioistuimella on velvollisuus tai mahdollisuus tutkia viran puolesta sellaiseen pakottavaan kansalliseen oikeussääntöön perustuvat oikeudelliset perusteet, joihin asianosaiset eivät ole vedonneet, sen on tutkittava toimivaltansa rajoissa viran puolesta, ovatko jäsenvaltion lakiasäätävät tai hallinnolliset viranomaiset pysyneet niille direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan mukaan kuuluvan harkintavallan rajoissa, ja kansallisen tuomioistuimen on otettava tämä huomioon käsitellessään kumoamiskannetta.

c) Jos tämän harkintavallan rajat on ylitetty eikä kansallisia oikeussääntöjä siksi voida soveltaa, jäsenvaltion viranomaisten on toimivaltansa rajoissa ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin yleis- tai erityistoimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että tutkitaan, voiko hankkeilla olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, ja jos näin on, että hankkeiden ympäristövaikutukset arvioidaan.

Rodríguez Iglesias Mancini Murray

Sevón Kakouris Kapteyn

Gulmann Edward Puissochet

Hirsch Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä lokakuuta 1996.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti